

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och 4 och 8 § i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och 4 och 8 § i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (RP 135/2024 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Marjaana Maisonlahti, social- och hälsovårdsministeriet
- övermatematiker Tapio Isolankila, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringssekreterare Tuomas Kallio, arbets- och näringsministeriet
- chef för sociala frågor Pirjo Väänänen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- ledande expert Vesa Rantahalvari, Finlands näringsliv rf
- sysselsättnings- och socialpolitisk expert Patrik Tötterman, Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT
- verksamhetsledare Jukka Haapakoski, Työttömien Keskusjärjestö ry
- verksamhetsledare Aki Villman, Arbetslöshetskassornas Samorganisation rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- NTM-centralen i Nyland, enheten för juridiska tjänster
- Folkpensionsanstalten
- Finlands Kommunförbund
- STTK rf
- Akava ry.

Utskottet har fått ett meddelande, inget att anmärka

- Företagarna i Finland rf.

Utlåtande AjUU 14/2024 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Regeringen föreslår att lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) och lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (555/1998) ändras. Enligt propositionen slopas förhöjningsdelen till grunddagpenning och arbetsmarknadsstöd som betalas för tiden för sysselsättningsfrämjande service och den förhöjda förtjänstdelen till inkomstrelaterad dagpenning. Enligt förslaget ska det under tiden för sysselsättningsfrämjande service i fortsättningen betalas en arbetslöshetsförmån som är lika stor som den som betalades under arbetslösheten. Dessutom föreslås det att rörlighetsunderstöd inte längre kan betalas förhöjt enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa, om arbetsplatsen eller den plats där utbildning ordnas finns över 200 kilometer från personens faktiska boendeplats eller från den faktiska boendeplatsen före en flytt som gjorts på grund av arbete eller anknuten utbildning. I fortsättningen uppgår rörlighetsunderstödet alltid till beloppet av grunddagpenningen.

Det föreslås att arbetsmarknadsstödet belopp ändras så att minimibeloppet av partiellt arbetsmarknadsstöd i stället för nuvarande 50 procent är 35 procent av det arbetsmarknadsstöd som annars betalas till den som ansöker om stöd. Därtill föreslås en ändring av de inkomster som ska beaktas som inkomster för föräldrarna till en person som ansöker om arbetsmarknadsstöd, då sökanden bor i deras hushåll. Som föräldrarnas inkomster beaktas enligt propositionen inte vårdarvode till en närståendevårdare enligt lagen om stöd för närståendevård (937/2005) eller vårdarvode till en familjevårdare enligt familjevårdslagen (263/2015), om uppdragsavtalet inte ingåtts i förvärvssyfte.

Propositionen grundar sig på regeringsprogrammet, enligt vilket regeringen genomför en reform av grundskyddet som förbättrar arbetets lönsamhet, gör den sociala tryggheten smidigare och förenklar förmånerna med beaktande av rekommendationer och utredningar i mellanrapporten av kommittén för social trygghet. Syftet med reformen är att ta fram en modell med ett allmänt stöd. Avsikten är att man ska övergå till en enda grundskyddsförmån stegvis genom att kombinera bestämningsgrunderna för de olika stöden. I anslutning till detta ska man enligt regeringsprogrammet förenhetliga miniminivån på arbetsmarknadsstödet, grunddagpenningen, sjukdagpenningen, Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenning och föräldradagpenningarna och slopa barnförhöjningarna, förhöjningsdelarna och de skyddade beloppen. Syftet med propositionen är dessutom att stärka de offentliga finanserna med 26 miljoner euro.

Incitament att delta i sysselsättningsfrämjande service

Slopandet av förhöjningsdelarna som betalas för tiden för sysselsättningsfrämjande service inverkar på den arbetslösas inkomstnivå under tiden för servicen. Grunddagpenningen och arbetsmarknadsstödet uppgår till 37,21 euro per dag, vilket är i genomsnitt 800 euro per månad. I fråga om grunddagpenning och arbetsmarknadsstöd uppgår förhöjningsdelen för tiden för service till 5,29 euro per dag, vilket innebär i snitt 113,74 euro per månad. I förtjänstskyddet beror storleken på förtjänstdelen på de inkomster för personen enligt vilka den inkomstrelaterade dagpenningen fastställs.

Rörlighetsunderstödet är lika stort som grunddagpenningen. Förhöjningsdelen till rörlighetsunderstödet är lika stor som förhöjningsdelen till grunddagpenningen. Rörlighetsunderstöd betalas

Utlåtande AjUU 14/2024 rd

för högst 60 dagar. När förhöjningsdelen slopas innebär det en total förlust på högst 317,40 euro för en enskild stödmottagare.

I propositionen bedöms det att slopandet av förhöjningsdelarna kan försvaga incitamenten för en arbetssökande att delta i sysselsättningsfrämjande service. Utskottet instämmer i den bedömningen, men påpekar dock att Arbetskraftsmyndighetens tjänster också i fortsättningen i princip är förpliktande för en mottagare av en arbetslöshetsförmån och att vägran att delta i tjänsterna eller annan försummelse av tjänsten kan leda till förmånsuppföljder.

Enligt uppgift till utskottet finns det ingen evidensbaserad kunskap om hur förhöjningsdelarna påverkar arbetslösa arbetssökande. Slopandet av de ekonomiska incitamenten antas dock minska efterfrågan särskilt på sådana tjänster som sannolikt inte leder till sysselsättning. Med andra ord beräknas effekten vara inriktad på tjänster vars efterfrågan för närvarande har ökat uttryckligen på grund av den tilläggsförmån som fås till följd av deltagandet snarare än på grund av andra fördelar som tjänsten ger.

Enligt propositionen är det sannolikt att slopandet av de förhöjningsdelar som betalas ut för tiden för sysselsättningsfrämjande service har ringa betydelse för sysselsättningen. Likaså beräknas effekten av slopandet av förhöjningsdelen för rörlighetsunderstöd vara liten. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet instämmer till denna del i propositionens bedömningar. Utskottet påpekar att de arbetslösa också efter ändringen kan få rörlighetsunderstöd till ett belopp som motsvarar grunddagpenning utan förhöjningsdel. Dessutom noterar utskottet att det trots slopandet av förhöjningsdelarna fortfarande är möjligt att få kostnadsersättning för deltagandet i de flesta sysselsättningsfrämjande tjänster som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Service som inletts före lagens ikraftträdande

I propositionen föreslås det att om tiden för sysselsättningsfrämjande service inletts innan lagen trätt i kraft, är det möjligt att för den tiden betala en förhöjningsdel till grunddagpenning och arbetsmarknadsstöd eller förhöjd förtjänstdel fram till slutet av servicen under tiden efter att lagen trätt i kraft, dock sammanlagt för högst 200 dagar. Om servicen dock ordnas i perioder med olika helheter så att perioderna inte oavbrutet är kopplade till varandra, betalas en förhöjningsdel eller förhöjd förtjänstdel inte för en serviceperiod som börjar före lagens ikraftträdande. Dessutom föreslås det att förhöjningsdelen till rörlighetsunderstöd i fråga om arbete eller utbildning i anslutning till arbete som inletts senast den 31 december 2024 kan betalas för hela maximitiden efter lagens ikraftträdande.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att det är motiverat och ändamålsenligt att de ändringar som görs i lagstiftningen i princip endast gäller sådan sysselsättningsfrämjande service som inleds efter lagens ikraftträdande. Utskottet konstaterar att denna lösning skyddar de arbetsökandes förväntningar på att de effekter som deltagandet i servicen har på förmånsrätten inte förändras under tiden för deltagandet i servicen.

Utlåtande AjUU 14/2024 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 7.11.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Saara-Sofia Sirén saml
vice ordförande Lauri Lyly sd
medlem Miko Bergbom saf
medlem Jessi Jokelainen vänst
medlem Atte Kaleva saml
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Mikko Lundén saf
medlem Anders Norrback sv
medlem Jorma Piisinen saf
medlem Mikko Polvinen saf
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Tere Sammallahti saml
medlem Timo Suhonen sd
ersättare Juha Viitala sd.

Sekreterare var

plenarråd Miika Suves.

Utlåtande AjUU 14/2024 rd **Avvikande mening**

Avvikande mening

Motivering

Den tredje vågen av nedskärningar som regeringen Orpo-Purra genomför i utkomstskyddet för arbetslösa riktas i enlighet med proposition RP 135/2024 rd till förhöjningsdelarna och rörlighetsstödet inom utkomstskyddet för arbetslösa. Nedskärningarna berör samma grupper av människor som de tidigare, redan gällande nedskärningarna i utkomstskyddet för arbetslösa. Även i fråga om den nu aktuella nedskärningen är de samlade ekonomiska konsekvenserna för dem som får utkomstskydd för arbetslösa betydande. Det har gjorts en ytlig bedömning av propositionens konsekvenser och de samlade konsekvenserna av nedskärningarna har inte heller bedömts tillräckligt noggrant.

Det är klart att också denna nedskärning kommer att försvaga incitamenten till aktiva åtgärder som främjar sysselsättningen och deltagandet i sysselsättningsåtgärder, vilket också minskar arbetskraftens rörlighet. De föreslagna nedskärningarna i utkomstskyddet för arbetslösa har inte bevisats ha några positiva effekter på sysselsättningen. Propositionen är ett exempel på regeringens kallsinniga nedskärningspolitik som drabbar dem som har det sämst ställt. Regeringens nedskärningar bidrar till att öka och förlänga den ekonomiska lågkonjunkturen i Finland, bryta den inhemska konsumtionsefterfrågan och begränsa arbetskraftens rörlighet. När stödet för arbetskraftens rörlighet slopas till följd av propositionen stärks matchningsproblemet där sektorerna på arbetsmarknaden och de olika regionerna inte möts.

Dessutom drabbar i synnerhet nedskärningarna av förhöjningsdelarna än en gång barnfamiljer, vilket leder till att barnfamiljsfattigdomen ökar. En tredjedel eller nästan 20 000 av dem som fick förhöjningsdelar för den aktiva tiden år 2023 hade minderåriga barn. Det totala antalet barn var över 35 000.

Man har tidigare alltid avtalat om förhöjningsdelarna och rörlighetsunderstödet inom utkomstskyddet för arbetslösa enligt trepartsmodellen. Genom de nedskärningar i utkomstskyddet som regeringen Orpo-Purra ensidigt beslutar om förstör man den modell för utkomstskydd för arbetslösa som byggts upp genom samarbete och överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter. Nu vill man medvetet undergräva det skydd genom vilket man har tagit hand om arbetskraften också under dåliga tider och när det ekonomiska konjunkturläget har varit svårt. Arbetskraften lämnas utan skydd från staten när den etablerade modellen och de väl övervägda mekanismerna rätt och slätt slopas.

Förhöjningsdelarna och rörlighetsunderstödet har tekniskt sett varit lätta att genomföra. De har inte medfört någon extra byråkrati. Arbetsgivarna och löntagarna har skött finansieringen av stöden med intäkterna av arbetslöshetsförsäkringspremien. Man har kommit överens om förhöjningsdelen som en del av arbetsmarknadsorganisationernas avtalsuppgörelse och den har också inverkat på det övriga innehållet i avtalet. Förhöjningsdelen har också fungerat som ett incitament för arbetslösa att delta i kompetensutveckling och aktiva åtgärder för att främja sysselsättningen. Det finns fortfarande ett behov av sådana avtal som ingåtts i samarbete.

Utlåtande AjUU 14/2024 rd
Avvikande mening

När stödet för en arbetslös arbetssökande som får partiellt arbetsmarknadsstöd och som bor i sina föräldrars hushåll minskar från 50 till 35 procent blir det ännu svårare än tidigare att delta på den öppna arbetsmarknaden. Enbart en sänkning av stödet ger inte den arbetslösa någon arbetsplats och uppmuntrar inte heller honom eller henne att mer aktivt söka arbete. Följden kan tvärtom vara den motsatta.

För långtidsarbetslösa försvagar slopandet av rörlighetsunderstödet i hög grad möjligheterna att söka sig för att arbeta på någon annan ort, som kan vara på till och med hundratals kilometers avstånd. I nuläget finns det redan nästan 100 000 långtidsarbetslösa. Rörlighetsunderstödet behöver utvecklas istället för att slopas. Regional differentiering och segregering på arbetsmarknaden begränsar arbetskraftens rörlighet när bostädernas värde rasar. Arbetskraftens rörlighet stannar upp, vilket ökar matchningsproblemet.

Avvikande mening

Vi föreslår

att riksdagen förkastar lagförslagen.

Helsingfors 7.11.2024

Lauri Lyly sd
Piritta Rantanen sd
Timo Suhonen sd
Juha Viitala sd
Jessi Jokelainen vänst
Tuomas Kettunen cent